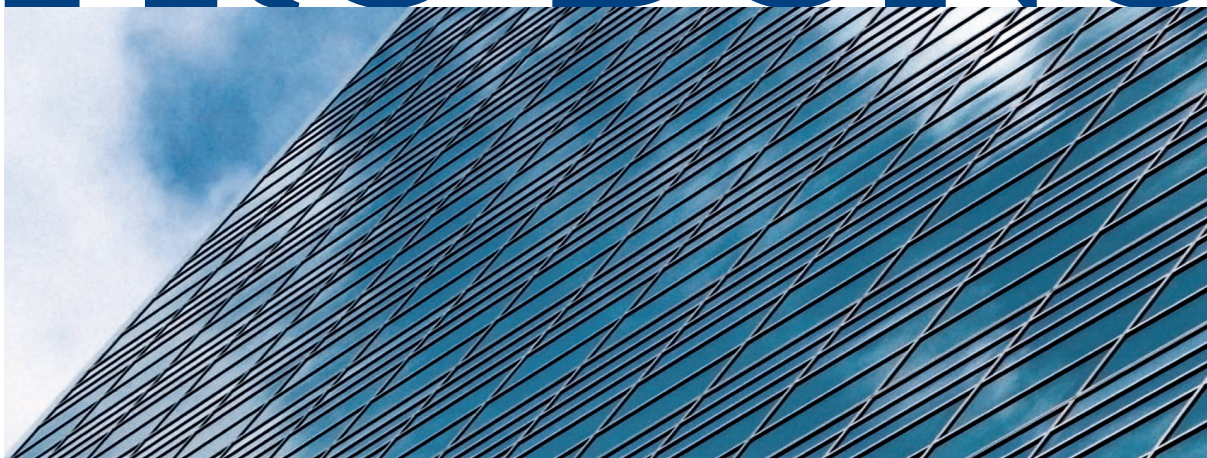

ULC ČARNOGURSKÝ PRO BONO

11/2010

1. NEPLATNOSŤ SKONČENIA PRACOVNÉHO POMERU

Zákonník práce umožňuje za presne vymedzených podmienok domáhať sa na súde určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru. Z uvedeného inštitútu vznikajú práva i povinnosti na strane zamestnanca i zamestnávateľa. Akým spôsobom je možné domáhať sa určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru, Vám priblížime v tomto článku.

2. PRÁVO NA NÁHRADU ŠKODY

Povinnosť nahradiť škodu je zakotvená v každom právnom systéme. Uvedená povinnosť vzniká ako sekundárna, čiže následná povinnosť tomu subjektu, ktorý porušil primárnu povinnosť, ktorá mu vyplýva či už zo zákona alebo z inej právnej skutočnosti. Pri uplatnení si práva na náhradu škody je nevyhnutné, aby boli splnené predpoklady vzniku zodpovednosti za škodu. V tomto článku bulletinu ULC Čarnogurský PRO BONO Vám priblížime pohľad Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na existenciu tzv. príčinnej, kauzálnej súvislosti zodpovednosti za škodu.

3. ÚROKY A ZMLUVNÁ POKUTA

Úprava úrokov súvisí najmä so zmluvou o pôžičke a zmluvou o úvere a je zakotvená predovšetkým v Občianskom zákonníku a Obchodnom zákonníku. Okrem uvedeného však úprava úrokov súvisí aj s omeškaním dlžníka pri peňažnom plnení, zatiaľ čo zmluvná pokuta slúži ako zabezpečovací prostriedok. V bulletine ULC Čarnogurský PRO BONO Vás oboznámime s judikátmi vydanými Najvyšším súdom Slovenskej republiky, ktoré sa týkajú práve oblasti úrokov a zmluvnej pokuty.

4. ZMENKY

Zmenka predstavuje cenný papier, ktorý má predovšetkým platobnú a úverovú funkciu. Na účely poskytnutia zábezpeky sa vystavujú zmenky so zabezpečovacou funkciou. O nárokoch zo zmenky súd rozhoduje v skrátenom konaní vydaním zmenkového platobného rozkazu, voči ktorému je možné v stanovenej lehote podať námietky.

5. ZASTÚPENIE A PROKÚRA

Zastúpenie je v praxi bežne aplikovaný inštitút, ktorý umožňuje, aby v mene zastúpeného konal niekto iný. Jeho znalosť je potrebná pre každého, kto vstupuje do právnych vzťahov. Radi by sme Vás oboznámili s najnovšou judikatúrou súvisiacou s uvedeným inštitútom.

6. OCHRANA OSOBNOSTI

Osobnosť človeka je individuálna a predstavuje predovšetkým súhrn špecifických osobných psychických vlastností konkrétneho ľudského jedinca. Podobne ako právam a veciam, i osobnosti človeka je právom poskytovaná ochrana pred neoprávneným zásahom. Ochrana osobnosti človeka je upravená predovšetkým v Ústave Slovenskej republiky a Občianskom zákonníku.

NEPLATNOSŤ SKONČENIA PRACOVNÉHO POMERU

Pracovný pomer môže byť ukončený dohodou, výpoveďou, okamžitým skončením alebo skončením v skúšobnej dobe. **Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce** v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“) osobitne upravuje napr. aj skončenie pracovného pomeru dohodnutého na určitú dobu, hromadné prepúšťanie či zákaz výpovede. Do popredia však vystupuje otázka **neplatného skončenia pracovného pomeru**, s ktorým priamo zákon spája viaceré právne následky. Predmetnou problematikou sa vo viacerých prípadoch zaoberal aj Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd SR“).

Lehota na uplatnenie nárokov na súde

Neplatnosť skončenia pracovného pomeru, či už dohodou, výpoveďou, okamžitým skončením pracovného pomeru alebo skončením v skúšobnej dobe, môže na súde **uplatniť tak zamestnanec ako i zamestnávateľ**. Zákon na uvedené uplatnenie vymedzuje **dvojmesačnú prekluzívnu lehotu** odo dňa, kedy sa mal pracovný pomer skončiť. Po márnom uplynutí tejto lehoty nie je možné domáhať sa neplatnosti skončenia pracovného pomeru na súde. Predmetná lehota je lehotou určenou podľa mesiacov, ktorej začiatok je zhodný s uplynutím posledného dňa príslušného kalendárneho mesiaca výpovednej doby. Posledný deň plynutia tejto lehoty nemusí byť vždy totožný s posledným dňom druhého nasledujúceho kalendárneho mesiaca. Dvojmesačná lehota je nielen prekluzívna, ale súčasne hovoríme o lehote, ktorá **má hmotnoprávny charakter**, čo znamená, že návrh na uplatnenie neplatnosti musí byť doručený v posledný deň lehoty na príslušnom súde.

Pri **neplatnosti skončenia pracovného pomeru** hovoríme o **relatívnej neplatnosti** právneho úkonu (napr. výpovede). Jedná sa o **výnimku zo zásady absolútnej neplatnosti**, na ktorej je Zákonník práce postavený.

K neplatnému skončeniu pracovného pomeru môže dôjsť z rôznych dôvodov,

napr. ak je okamžite skončený pracovný pomer, pričom nie sú naplnené zákonné predpoklady umožňujúce takéto skončenie alebo podaná výpoveď v prípadoch, v ktorých Zákonník práce v zmysle ust. § 64 nariaďuje zákaz výpovede a pod.

Zamestnávateľ sa môže domáhať určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru v prípade, ak dal zamestnanec neplatnú výpoveď alebo ak pracovný pomer skončil okamžite alebo v skúšobnej lehote. V uvedenom prípade oznámi zamestnancovi, že **trvá na tom**, aby tento aj **ďalej u neho vykonával prácu**. Pracovný pomer zamestnanca sa za uvedených podmienok **neskončí**. Ak však zamestnanec nebude aj napriek horeuvedenému oznámeniu prácu u zamestnávateľa vykonávať, môže od neho zamestnávateľ požadovať **náhradu škody**, ktorú mu tým zamestnanec spôsobil.

Podobne sa môže **zamestnanec** v stanovenej lehote **domáhať určenia neplatnosti výpovede** danej zamestnávateľom alebo neplatnosti skončenia pracovného pomeru okamžite alebo v skúšobnej dobe. Ak zamestnanec v uvedených prípadoch zamestnávateľovi **oznámi, že trvá na tom, aby ho aj ďalej zamestnával**, jeho pracovný pomer sa neskončí s výnimkou prípadu, keď súd rozhodne, že nemožno od zamestnávateľa spravodlivo požadovať, aby zamestnanca aj ďalej zamestnával.

V zmysle **uznesenia Najvyššieho súdu SR sp. zn. R 48/1997**, ak zamestnanec po doručení okamžitého skončenia pracovného pomeru neoznámí zamestnávateľovi, že na ďalšom zamestnávaní trvá, ale podá žalobu o neplatnosť skončenia pracovného pomeru a o náhradu mzdy, potom je **oznámenie voči zamestnávateľovi nahradené** dňom doručenia žaloby.

V prípade neplatného skončenia pracovného pomeru je zamestnávateľ povinný zamestnancovi poskytnúť

Náhrada mzdy **náhradu mzdy.** Uvedená náhrada patrí zamestnancovi v sume jeho **priemer-ného zárobku** odo dňa, keď oznámil zamestnávateľovi, že trvá na ďalšom zamestnávaní, a to až do času, keď mu zamestnávateľ umožní pokračovať v práci alebo ak súd rozhodne o skončení pracovného pomeru. Zamestnanec pritom v zmysle ust. § 79 ods. 2 Zákonníka práce môže dostať náhradu mzdy v uvedenej výške po dobu 12 mesiacov. Pokiaľ celkový čas, za ktorý by sa mala zamestnancovi poskytnúť náhrada mzdy, **presiahne 12 mesiacov**, zamestnávateľ má právo **požiadať súd o zníženie výšky náhrady mzdy**, prípadne o nepriznanie náhrady mzdy pre zamestnanca za presahujúce obdobie.

Na uplatnenie nároku na náhradu mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru sa vzťahuje premlčacia doba. V zmysle **uznesenia** Najvyššieho súdu SR **sp. zn. 1 Cdo 180/2009** zo dňa 1. januára 2010 začína plynúť **premlčacia doba** na uplatnenie nároku na náhradu mzdy z neplatného skončenia pracovného pomeru odo dňa splatnosti každej jednotlivkej náhrady mzdy za príslušný mesiac, za ktorý sa požaduje.

Ako sme uviedli vyššie, pri určení neplatnosti skončenia pracovného pome-

ru sa využíva zásada tzv. **relatívnej neplatnosti**. Je založená na vyvrátiteľnej domnienke platnosti tohto právneho úkonu (napr. výpovede). To znamená, že relatívne neplatný právny úkon spôsobuje následky, akoby bol platný, ak nebol zbavený predmetných následkov. Právnych následkov môže byť **zbavený rozhodnutím súdu** alebo tým, že ho **účastníci po vzájomnej dohode uznajú za neplatný**. Preto pri domáhaní sa určenia neplatnosti skončenia pracovného pomeru platí, že pracovný pomer skončil, pokiaľ **súd nerozhodne o neplatnosti jeho skončenia**. Najvyšší súd SR rozhodol, že ak nedôjde k určeniu neplatnosti skončenia pracovného pomeru podľa § 77 Zákonníka práce, vychádza sa z toho, že pracovný pomer bol skončený platne.

Ustanovenie § 77 Zákonníka práce priznáva účastníkom pracovnoprávneho vzťahu možnosť uplatniť na súde neplatnosť skončenia pracovného pomeru; tým je však zároveň z aspektu ust. § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku **vylúčené**, aby sa niektorý z nich **domáhal z rovnakého právneho dôvodu** žalobou podanou v zmysle ust. § 80 písm. c) Občianskeho súdneho poriadku určenia, že pracovný pomer trvá.

PRÁVO NA NÁHRADU ŠKODY

Podľa ust. § 415 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) je každý povinný počínať si tak, aby v dôsledku jeho konania nedochádzalo ku škodám na zdraví, majetku, prírode a životnom prostredí. Uvedená povinnosť sa vzťahuje na **všetkých účastníkov** občianskoprávnych vzťahov a má formu **generálnej prevencie**. Rovnako s prihliadnutím na ust. § 1 ods. 2 druhá veta zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“) môžeme skonštatovať, že uvedená generálna prevencia sa vzťahuje i na účastníkov obchodnoprávnych vzťahov. Povinnosť predchádzať škodám určuje zamestnancovi i zamestnávateľovi priamo v ust. § 177 zákon č. 311/2001 Z. z.

Zákonník práce v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákonník práce“).

Pokiaľ dôjde k porušeniu povinnosti predchádzať vzniku škody, vzniká zodpovednosť za škodu spôsobenú takýmto porušením, pričom dôležitá je práve príčinná súvislosť medzi porušením povinnosti a vzniknutou škodou. V zmysle ust. § 420 Občianskeho zákonníka **každý zodpovedá za škodu, ktorú spôsobil** porušením právnej povinnosti. Za škodu však nie je zodpovedný ten, kto ju spôsobil, keď odvracal priamo hroziace nebezpečenstvo, ktoré sám nevyvolal, ak sa za daných okolností nedalo odvrátiť iným spôsobom. Spôsobený následok nesmie byť rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Takisto nezodpovedá za škodu ten, kto

ju spôsobil v nutnej obrane proti hroziacemu alebo trvajúcemu útoku.

Škoda Škodou sa podľa výkladu súdnej praxe rozumie **majetková ujma poškodeného**, ktorú je možné objektívne vyjadriť v peniazoch. Uhrádza sa **skutočná škoda a ušlý zisk**, pričom obe tieto formy sú rovnocenné. V zmysle judikatúry sa za **skutočnú škodu** považuje majetková ujma vyjadriteľná v peniazoch, ktorá spočíva v zmenšení existujúceho majetku poškodeného a predstavuje majetkové hodnoty, ktoré treba vynaložiť na to, aby sa vec uviedla do predošlého stavu, resp. aby sa v peniazoch vyvážili dôsledky vyplývajúce z toho, že navrátenie do predošlého stavu nebolo dobre možné alebo účelné. Skutočnú škodu však nemožno obmedziť len na škodu spôsobenú na veciach, ale aj na škodu, ktorú poškodený utrpel na iných majetkových hodnotách alebo na zdraví či na živote. **Škodou na veci** sa podľa Obchodného zákonníka rozumie jej strata, zničenie, poškodenie alebo znehodnotenie bez ohľadu na to, z akých príčin k nim došlo. Pri určení výšky škody sa vychádza z **ceny veci v čase poškodenia**.

Ušlým ziskom rozumieme majetkovú ujmu vyjadriteľnú v peniazoch, ktorá spočíva v tom, že nedošlo k rozmnoženiu majetkových hodnôt poškodeného, ktoré bolo možné odôvodnene očakávať so zreteľom na obvyklý chod vecí.

Škoda sa **uhrádza v peniazoch**. Ak o to poškodený požiada a súčasne ak je to účelné a možné, umožňuje zákon uhradiť škodu navrátením do pôvodného stavu. **Naturálna náhrada** (náhrada navrátením do pôvodného stavu) teda neprichádza do úvahy bez žiadosti poškodeného.

Kauzálny nexus Ako sme už skôr uviedli, na vznik práva na náhradu škody musia byť splnené podmienky vyplývajúce z tzv. **príčinnej súvislosti** (kauzálneho nexusu) **medzi porušením povinnosti a vzniknutou škodou**. Uvedené tvrdenie skonštatoval aj Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „Ústavný súd SR“) v **náleze pod sp. zn. I ÚS 177/08** zo dňa 1. marca 2010, podľa ktorého je základnou podmienkou vzniku zodpovednostného vzťahu **príčinná súvislosť** medzi

konaním (opomenutím) škodcu a **vzniknutou škodou u poškodeného, ktorá musí byť predvídateľná**. Uvedené je explicitne vyjadrené aj v normatívnom texte Obchodného zákonníka, ktorý uvádza, že kto poruší svoju povinnosť zo záväzkového vzťahu, je povinný nahradiť škodu tým spôsobenú druhej strane.

Predpokladom na úspešné uplatnenie nároku na náhradu škody je teda **preukázanie porušenia právnej povinnosti**, vzniku škody a **príčinnej súvislosti** medzi konaním alebo opomenutím (porušenie právnej povinnosti) a následkom (vzniknutou škodou). Vzniknutá škoda v podobe skutočnej škody (damnum emergens) alebo ušlého zisku (lucrum cessant) musí byť spôsobená bez pochybností práve porušením právnej povinnosti. Škoda ani porušenie právnej povinnosti ešte nezakladajú zodpovednosť za škodu a tomu korelujúce právo na jej náhradu. **Príčinná súvislosť** musí byť nielen tvrdená (domnelá), ale musí byť **bezpečne preukázaná**, pričom povinnosť tvrdenia, bremeno tvrdenia, **dôkazná povinnosť** a dôkazné bremeno, týkajúce sa príčinnej súvislosti v civilnom procese, zatažuje v zásade toho účastníka, ktorého tvrdenie má byť preukázané, teda **poškodeného**. Vzťah medzi príčinou a jej následkom musí byť pritom bezpečne preukázaný a bezprostredný.

Príčinnú súvislosť nemožno zamieňať s časovou nadväznosťou a súvislosťou, inými slovami, **neplatí zásada „ante hoc, propter hoc“** (uvedené opisuje logickú chybu spočívajúcu v tom, že sa z časovej následnosti dvoch udalostí usudzuje existencia príčinného vzťahu medzi nimi). Jednoznačne predmetné tvrdenie skonštatoval Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „Najvyšší súd SR“) v **rozsudku sp. zn. R 21/1992**, podľa ktorého **časová súvislosť** medzi porušením právnej povinnosti a skutkovou udalosťou, z ktorej škoda vznikla, sama osebe nie je rozhodujúca, rozhoduje vecná súvislosť príčiny a následku. Časová súvislosť **napomáha len pri posudzovaní vecnej súvislosti**.

Pri **škode na zdraví** sa jednorazovo odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia.

Škoda na zdraví

Zákon priznáva aj právo na náhradu straty na zárobku, ktorá sa uhrádza formou peňažného dôchodku.

Právo na bolesť a na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia zanikne smrťou oprávneného, pretože je viazané na jeho osobu. Pojem bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia sú vymedzené v **zákone č. 437/2004 Z. z.** o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o náhrade za bolesť“). **Bolesťou** sa podľa uvedeného zákona rozumie **ujma spôsobená poškodením na zdraví**, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov. **Sťaženie spoločenského uplatnenia** je stav súvisiaci s poškodením na zdraví, ktoré má preukázateľne nepriaznivé následky pre uspokojovanie životných a spoločenských potrieb poškodeného alebo pre plnenie jeho spoločenských úloh. V nadväznosti na horeuvedené vymedzenie príčinnej súvislosti považujeme za potrebné uviesť **rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. 2 Cdo 73/2006** zo dňa 30. januára 2007, podľa ktorého príčinná súvislosť medzi poškodením zdravia poškodeného a protiprávnym konaním škodcu nie je daná, ak poškodenie zdravia spočíva v udalosti, ktorá je už **sama následkom protiprávneho konania škodcu**.

Na základe uvedeného môžeme skonštatovať, že subjekt môže byť zodpovedný za škodu len za predpokladu, že určitá skutočnosť, s ktorou je podľa Občianskeho zákonníka spojená zodpovednosť za škodu, t.j. protiprávny úkon alebo zákonom kvalifikovaná zvláštna udalosť, škodu skutočne spôsobila. **Príčinná súvislosť** znamená, že medzi protiprávnym úkonom na strane jednej a škodou na strane druhej existoval **vzťah príčiny a následku**. Vzťah príčiny a následku musí byť **bezpro-**

stredný (priamy). Nepostačuje, ak tento vzťah je iba sprostredkovaný, t.j. ak následok škody už vzniknutej vyvolá ďalšiu škodu, ku ktorej však protiprávny úkon škodcu vôbec nesmeroval. Zákon totiž existenciu príčinnej súvislosti vyžaduje práve a len medzi protiprávnym úkonom a v súvislosti s ním vzniknutou škodou, a nie medzi udalosťou, ktorá je už následkom porušenia právnej povinnosti a ďalšou škodou.

Pri **náhrade straty na zárobku** má poškodený voči škodcovi nárok iba na tú časť straty, ktorá **nie je pokrytá dávkami** nemocenského poistenia alebo sociálneho poistenia. To však neznamená, že škodca nezaplatí celú stratu. Sociálnej poisťovni totiž vzniká právo požadovať náhradu od toho, kto svojim **zavineným konaním** spôsobil, že dávky museli byť poskytované.

Z uvedeného je zrejmé, že ujma môže nastať tak v majetkovej, ako i v nemajetkovej sfére poškodeného. **Nemajetková ujma** je ujmou v osobnej sfére poškodeného. **Náprava nesleduje cieľ navrátenia do pôvodného stavu** či poskytnúť poškodenému peňažné zadoštnutie, ale predstavuje skôr určité **spravodlivé zmiernenie následkov** vzniknutej ujmy. Nárok na náhradu nemajetkovej ujmy prichádza do úvahy napr. pri vytrpených bolestiach pri ujme na zdraví.

Ustanovenia o náhrade škody sú obsiahnuté nielen v Občianskom a Obchodnom zákonníku, osobitne upravuje zodpovednosť za škodu a náhradu škody napr. aj **zákon č. 294/1999 Z. z.** o zodpovednosti za škodu spôsobenú vadným výrobkom. Ďalšie informácie o zodpovednosti za vady nájdete v **bulletine ULC Čarnogurský PRO BONO Špeciál** venovanom téme spotrebiteľských zmlúv.

ÚROKY A ZMLUVNÁ POKUTA

Závazkový právny vzťah

Závazkový právny vzťah je právny vzťah, z ktorého vznikajú vzájomné práva a povinnosti dlžníkovi a veriteľovi. Veriteľovi vzniká predovšetkým právo na plnenie od dlžníka a dlžníkovi vzniká povinnosť splniť záväzok. Závazkový právny vzťah je upravený najmä v šiestej a ôsmej časti prvej hlavy **zákona č. 40/1964 Zb.** Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Okrem Občianskeho zákonníka je úprava záväzkového práva zakotvená tiež v **zákone č. 513/1991 Zb.** Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Obchodný zákonník“), **zákone č. 311/2001 Z. z.** Zákonník práce v znení neskorších predpisov alebo **zákone č. 36/2005 Z. z.** o rodine v znení neskorších predpisov.

So záväzkovým právnym vzťahom sa spája aj **deliktuálna zodpovednosť**, a to zodpovednosť **(1) za škodu, (2) za vady a (3) za omeškanie**. Zodpovednosť za vady nastáva porušením povinnosti plniť riadne, zodpovednosť za omeškanie nastáva porušením povinnosti plniť včas a zodpovednosť za škodu vzniká porušením povinnosti nespôsobiť inému škodu. V tomto článku Vám priblížime predovšetkým zodpovednosť za omeškanie a na ňu nadväzujúce úroky a zmluvnú pokutu.

Úroky a poplatky z omeškania

Zodpovednosť za omeškanie nastáva porušením primárnej záväzkovej povinnosti plniť včas. Ak dlžník alebo veriteľ neplní včas peňažný dlh, vzniká mu sekundárny záväzok vo forme zodpovednosti za omeškanie. Ak napr. predávajúci uzavrie s kupujúcim kúpnu zmluvu a kupujúci v dohodnutej lehote dohodnutú cenu nezaplatí, je v omeškaní. Občiansky zákonník upravuje omeškanie dlžníka v ust. § 517 až 521 a omeškanie veriteľa v ust. § 522 a 523. Pri **omeškaní dlžníka** má veriteľ právo požadovať od dlžníka popri plnení aj **úroky z omeškania**. Povinnosť dlžníka platiť poplatky z omeškania upravuje Občiansky zákonník vo viacerých ustanoveniach, napr. v súvislosti s nájmom bytu v ust. § 697 alebo v súvislosti s podnikateľským nájmom vecí v ust. § 723 a pod.

Výšku úrokov z omeškania a poplatkov z omeškania upravuje zákon č. 87/1995 Z. z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia Občianskeho zákonníka. **Výška úrokov z omeškania je o 8 percentuálnych bodov vyššia** ako základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky platná k prvému dňu omeškania s plnením peňažného dlhu. Ak sa počas trvania omeškania základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky zmení a ak je to **pre veriteľa výhodnejšie**, výška úrokov z omeškania je o 7 percentuálnych bodov vyššia ako základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky platná k prvému dňu príslušného kalendárneho polroka, v ktorom trvá omeškanie, pričom táto základná úroková sadzba Európskej centrálnej banky sa použije počas celého tohto polroka. **Poplatok z omeškania je 1 promile dlžnej sumy za každý deň omeškania, najmenej však 0,83 eura za každý i začatý mesiac** omeškania. Výška úrokovvej sadzby Európskej centrálnej banky je publikovaná na internetovej stránke Národnej Banky Slovenska na linku: <http://www.nbs.sk>.

Osobitne bola novelizovaná úprava výšky úrokov z omeškania a poplatku z omeškania spotrebiteľov, o ktorej sme Vás informovali v **bulletine ULC Čarnogurský PRO BONO 06/2010**.

Samostatnú kapitolu predstavujú **úroky**, ktoré sú dohodnuté v rámci **zmluvy o pôžičke**. Zmluvou o pôžičke veriteľ prenecháva dlžníkovi druhovo určené veci a dlžník sa zaväzuje veci rovnakého druhu po uplynutí dohodnutej doby vrátiť. Podľa predmetu rozlišujeme **pôžičky (1) peňažné a (2) nepeňažné**. V prípade peňažných pôžičiek možno v zmysle ust. § 657 ods. 1 Občianskeho zákonníka dohodnúť úroky. Nakoľko dohodnúť úroky predstavuje právo a nie povinnosť zmluvných strán, možno dohodnúť aj **bezúročnú pôžičku, nie však bezúročný úver**. Úroky dohodnuté pri peňažnej pôžičke treba zásadne odlišovať od úrokov z omeškania. Uvedené úroky sú **odplatoú za užívanie predmetu zmluvy** (peňazí), pri úrokoch z omeškania sa jedná o sankciu za

omeškanie. Preto aj spôsob výpočtu výšky uvedených typov úrokov sa odlišuje. Kým pri úroku z omeškania je ich výška upravená zákonom č. 87/1995 Z. z., pri úroku z predmetu peňažnej pôžičky je jeho výška závislá od dohody strán a určená percentom z predmetu pôžičky dohodnutým na určitý čas. **Maximálna percentuálna výška** úroku nie je žiadnym právnym predpisom určená, **nesmie byť však v rozpore s dobrými mravmi a kvalifikovaná ako trestný čin úžery** podľa ust. § 235 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „Najvyšší súd SR“) v **rozhodnutí sp. zn. 1 Cdo 57/2005** skonštatoval, že výška úrokov predstavujúca približne dvadsaťpäťnásobok obvyklej úrokovej miery je v rozpore s dobrými mravmi. Pri posúdení **primeranosti** dojednanej výšky je pritom potrebné vychádzať z **celkových okolností pôžičky, jej po-hnútky a účelu**, ktorý sledovala a súčasne je potrebné porovnať dojednaný úrok s úrokovou mierou obvyklou v praxi peňažných ústavov. Podobne v **rozsudku sp. zn. 17 Co/313/2010** konštatoval aj Krajský súd v Trenčíne, ktorý rozhodol, že 24 %-né úroky z omeškania, ktoré predstavujú trojnásobok výšky úrokov v bankách, sú v rozpore s dobrými mravmi.

Zmluva o úvere Úroky sa dohadujú pri zmluve o úvere, ktorú upravuje len Obchodný zákoník. Uvedený zmluvný typ predstavuje tzv. **absolútny obchod**, to znamená, že bez ohľadu na povahu účastníkov obchodnoprávneho vzťahu sa na týchto účastníkov budú vzťahovať ustanovenia Obchodného zákoníka. Zmluva o úvere zaväzuje veriteľa, aby na požiadanie dlžníka poskytol v jeho prospech peňažné prostriedky v určitej sume a dlžník sa ňou zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť úroky. Na rozdiel od zmluvy o pôžičke **nemôže byť zmluva o úvere bezúročná**. Dlžník je povinný platiť úroky v dojednanej výške, alebo v najvyššej prípustnej výške ustanovenej zákonom alebo v súlade so zákonom. Ak nie sú úroky takto určené, je dlžník povinný platiť **obvyklé úroky** požado-

vané za úvery, ktoré poskytujú banky v mieste sídla dlžníka v čase uzavretia zmluvy.

Jedným zo spôsobov zabezpečenia splnenia záväzku je **zmluvná pokuta**. Jedná sa o dohodou určenú peňažnú sumu, ktorú je dlžník povinný zaplatiť veriteľovi v prípade porušenia zmluvnej povinnosti. Je upravená v ust. § 544 až 545a Občianskeho zákonníka a v ust. § 300 až 302 Obchodného zákonníka. Dohoda o zmluvnej pokute musí (1) **mať písomnú formu**, (2) musí v nej byť určená **výška pokuty alebo určený spôsob jej určenia** a (3) musí v nej byť **uvedená povinnosť, ktorú zmluvná pokuta zabezpečuje**. Uvedené podmienky musia byť v dohode **vymedzené určito**. Tieto podmienky dohody o zmluvnej pokute potvrdil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky v **rozsudku sp. zn. M Obdo 4/2003** (judikát č. 92/2004).

Za určitý typ sankčných prostriedkov možno považovať aj **odstupné**. Otázku odstupného riešil Najvyšší súd Slovenskej republiky v **rozsudku sp. zn. 5 Cdo 39/03** zo dňa 29. mája 2003. V uvedenom rozsudku Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadril názor, že dohoda o odstupnom dojednanom v rámci zmluvy o nájme bytu nie je neplatným právnym úkonom len preto, že nie je upravená Občianskym zákonníkom, ani iným právnym predpisom a je pre účastníkov zmluvného vzťahu záväzná. Najvyšší súd Slovenskej republiky vychádzal zo zásady zmluvnej autonómie subjektov občianskoprávných vzťahov ustanovenej v § 2 ods. 3 Občianskeho zákonníka. Ak je zmluva uzavretá v súlade s právom, teda ak neodporuje obsahu alebo účelu zákona, alebo ho neobchádza alebo ak sa neprieči dobrým mravom, je platná a záväzná bez ohľadu na to, či sa jedná o zmluvu upravenú Občianskym zákonníkom (tzv. pomenovaná zmluva) alebo nie je explicitne upravená Občianskym zákonníkom (tzv. nepomenovaná zmluva). Všeobecne preto možno skonštatovať, že dohodnúť odstupné umožňuje zmluvná autonómia subjektov občianskoprávných vzťahov za podmienky, že to charakter zmluvy dovoľuje.

Zmluvná pokuta

Odstupné v rámci zmluvy o nájme bytu

Zmenkou rozumieme **cenný papier** vydaný v zákonom predpísanej forme a obsahu. Podstatou zmenky je záväzok určitých osôb zaplatiť jej majiteľovi v mieste a čase vyplývajúcom z listiny sumu určenú zmenkou. Každá zmenka musí byť označená **slovom „zmenka“**, pričom uvedené označenie nie je možné nahradiť iným slovom. Ďalšie náležitosti upravuje zákon podľa druhu zmenky, teda podľa toho, či sa jedná o zmenku vlastnú alebo zmenku cudziu. Zmenku, ako cenný papier na rad, je možné prevádzať rubopisom, čiže indosamentom. Základná právna úprava uvedeného inštitútu je uvedená v **zákone č. 191/1950 Zb.** Zákon zmenkový a šekový v znení neskorších predpisov (ďalej len „zmenkový zákon“). Zmenka má v zásade povahu abstraktného a nesporného záväzku s dôsledkom, že jej majiteľ nemusí preukazovať existenciu a výšku zmenkového dlhu.

Zmenkové konanie

Zmenkové konanie je zvláštnym typom konania, ktorého charakter je daný predovšetkým jeho špecifickým predmetom, ktorým sú nároky zo zmeniek. Záujmom na rýchlom rozhodovaní o týchto nárokoch je motivovaná úprava špecifickej štruktúry konania, podmienok konania a foriem rozhodovania. Je to konanie skrátené, v ktorom možno uplatňovať len nároky zo zmenkových záväzkov, ktoré majú zvláštny **nesporný, abstraktný a priamy charakter**. Jedným z osobitných znakov uvedeného konania je dôsledne uplatnený koncentračný princíp, ktorý sa prejavuje v tom, že určité procesné úkony možno účinne urobiť len vo vymedzenom procesnom štádiu.

Prvou fázou zmenkového konania je **vydanie zmenkového platobného rozkazu**. Nevyhnutnou, ale zároveň postačujúcou podmienkou pre jeho vydanie je podľa ust. § 175 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku okrem návrhu predloženie prvopisu zmenky, o pravosti ktorej niet dôvodu pochybovať a ďalších listín potrebných na uplatnenie práva. Súd pred vydaním rozkazu skúma, len či uplatňované právo zo zmenkového záväzku skutočne zo zmenky vyplýva a či

zmenka má minimum formálnych náležitostí. Ak sú uvedené predpoklady splnené, zmenkový platobný rozkaz súd bez skúmania ďalších skutočností vydá.

Zmenkovým platobným rozkazom súd uloží odporcovi, aby **do troch dní** zmenkovú pohľadávku zaplatil alebo podal **proti rozkazu námietky**. Ak námietky nie sú podané, zmenkový rozkaz nadobúda účinky právoplatného rozkazu. Námietky sú jediným procesným prostriedkom, ktorým možno týmto účinkom zmenkového rozkazu zabrániť. Výnimkou je **výrok o trovách konania**, proti ktorému možno podať **odvolanie**. V námietkach musí odporca uviesť všetky výhrady, ktoré proti zmenkovému platobnému rozkazu má. Zákon z pohľadu účinkov a požadovanej formy nerozlišuje námietky procesnej povahy od námietok, ktoré majú charakter hmotnoprávny, ktoré napádajú samotnú zmenku alebo skutočností, ktoré so zmenkou súvisia, ani námietky absolútne od námietok relatívnych.

Ako vyplýva z **uznesenia** Najvyššieho súdu Slovenskej republiky **sp. zn. 1 M Obdo V 6/2008** zo dňa 1. júla 2010, pre námietky a konanie o námietkach sa prísne uplatňuje **koncentračná zásada** spočívajúca v tom, že v konaní o námietkach môže súd preskúmať **len námietky, ktoré boli podané v lehote troch dní** od doručenia zmenkového platobného rozkazu. Na neskôr podané námietky už súd nemôže brať zreteľ. Výnimkou z uvedeného pravidla nemôžu byť ani námietky uvedené až v dovolaní alebo v mimoriadnom dovolaní. Ani dovolaním nemožno do konania vnieťť námietky, ktoré neboli podané v zákonom ustanovenej lehote a urobiť ich tak predmetom konania o námietkach. **Výnimka** z koncentračnej zásady sa môže vzťahovať len na také **vady konania**, ktoré bránia tomu, aby súd mohol vo veci konať a dôsledkom má byť zastavenie konania, prípadne postúpenie veci na prejednanie vecne príslušnému súdu.

Z ustanovenia čl. I § 17 zmenkového zákona vyplýva, že dlžník zo zmenky môže

Námietky

Koncentračná zásada

zásadne robiť voči majiteľovi zmenky len také námietky, ktoré majú pôvod v jeho vlastných vzťahoch k majiteľovi zmenky. Ak však majiteľ nadobudol zmenku nepoctivo, t.j. ak konal vedome na škodu dlžníka, môže dlžník robiť voči majiteľovi aj námietky z jeho vlastných vzťahov k predchádzajúce-
mu majiteľovi zmenky. Pri uplatnení námietok voči plateniu zmenky treba rozlišovať, či dlžník namieta, že zaplatil zmenku alebo zaplatil pohľadávku, ktorú zmenka zabezpečovala. Ide totiž o odlišné skutkové námietky, z ktorých vyplýva ďalší priebeh dokazovania súdom, pričom **obe podliehajú koncentračnej zásade**.

Zmenkové ručenie Osobitným zmenkovoprávnym prostriedkom na zabezpečenie záväzkov zmenkovým dlžníkom je **zmenkové ručenie, tzv. aval**. Zmenkovým ručiteľom, t.j. avalistom môže byť tretia osoba, alebo aj ten, kto sa na zmenku už podpísal. Ručiteľské vyhlásenie sa napíše na zmenku alebo na jej prívěsok doložkou „ako ručiteľ“ alebo „per aval“.

Uvedeným ručením je možné zabezpečiť celú zmenkovú sumu alebo aj len jej časť. Najvyšší súd Slovenskej republiky v **rozhodnutí sp. zn. 5 Obo 190/2006** zo dňa 1. júla 2009 vyriekol, že zmenka môže plniť **funkciu zabezpečenia** určitej pohľadávky **na základe dohody účastníkov**. Zmenou dohody o zabezpečení pohľadávky zmenkou možno zmeniť obsah pôvodnej dohody a zabezpečiť ňou aj iné pohľadávky. Žiaden z účastníkov však **nemôže zmeniť** predmet zabezpečenia **jednostranne**, aj keď by mu následne vznikli voči dlžníkovi ďalšie pohľadávky.

V súdnych sporoch o zaplatenie zmenkovej sumy prevažujú zmenky, ktoré boli vystavené na zabezpečenie pohľa-

dávky zo záväzkového vzťahu. Ako najproblematickejšie možno označiť **blan-kozmenky** (zmenka, ktorej niektoré údaje nie sú pri podpise vyplnené), pretože **dohoda o vyplňovacom práve** je iba výnimočne uzavretá písomne, takže často býva problém ustáliť jej skutočný obsah.

Pri zmenkách so zabezpečovacou funkciou však často dochádza k **indosamentu**, ktorý spravidla spôsobuje **zánik námietok**, ktoré mohol zmenkový dlžník uplatniť proti pôvodnému majiteľovi zmenky a dlžník **stráca** predovšetkým **námietky kauzálné**. Nový majiteľ zmenky tak získava abstraktný zmenkový záväzok nezaťažený predchádzajúcimi mimozmenkovými vzťahmi účastníkov. Výnimku tvoria prípady, kedy je zmenka indosovaná po proteste pre neplatenie alebo po uplynutí lehoty k tomuto protestu, kedy má indosament účinky ako pri postúpení pohľadávky, teda so zachovaním kauzálnych námietok.

V nadväznosti na uvedené považujeme za potrebné uviesť **rozsudok** Najvyššieho súdu Slovenskej republiky **sp. zn. 3 Obo 362/2005** zo dňa 1. novembra 2008, v ktorom súd skonštatoval, že zmenkové ručenie je zabezpečovacím vzťahom, v ktorom zmenkový ručiteľ vyznačí svoj záväzok popri niektorej inej zmenkovo zaviazanej osobe. **Záväzok ručiteľa je akcesorický** ku zmenke ako listine a je nezávislý na záväzku dlžníka. Ak by sa aj dlžník zbavil záväzku zo zmenky preukázaním námietok, zmenkový veriteľ sa môže úspešne domôcť plnenia voči ručiteľovi, pretože avalista nemôže proti majiteľovi zmenky uplatniť námietky zmenkového dlžníka, ale len námietky vyplývajúce z ich vlastných mimozmenkových vzťahov.

ZASTÚPENIE A PROKÚRA

Zastúpenie je inštitút upravujúci záujmy osôb, ktoré nie sú spôsobilé na právne úkony a osôb, ktoré sú spôsobilé na právne úkony, ale právne úkony nechcú urobiť samy, alebo im povinnosť zastúpenia vzniká priamo zo zákona.

Zastúpenie osôb nespôsobilých na právne úkony

Zastúpenie fyzických osôb úplne alebo čiastočne nespôsobilých na právne úkony upravuje predovšetkým zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) a zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „Správny poriadok“). Podľa Občianskeho zákonníka môže zastúpenie uvedených fyzických osôb vzniknúť buď **zo zákona alebo na základe rozhodnutia štátneho orgánu**. Jedná sa o tzv. **zákonné zastúpenie**.

Zákonný zástupca sa ustanovuje (1) osobám, ktoré **nie sú spôsobilé na právne úkony** (maloletí a osoby, ktorých spôsobilosť na právne úkony bola súdom obmedzená alebo boli uvedenej spôsobilosti pozbavené), (2) osobám, ktorých **pobyt nie je známy**, (3) ak je to **odôvodnené kolíziou záujmov** zástupcu a zastupovaného (súdom sa ustanovuje tzv. kolízny opatrovník) a (4) **z iných vážnych dôvodov** po posúdení súdom. Zastúpenie maloletých osôb upravuje zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov, pričom zákonnými zástupcami maloletých sú predovšetkým rodičia, opatrovník, poručník a osvojiteľia. Okrem občianskoprávnej úpravy je zastúpenie fyzických osôb úplne alebo čiastočne nespôsobilých na právne úkony upravené aj v ust. § 16 Správneho poriadku. Podobne ako v občianskoprávnom konaní je osoba (účastník konania) zastúpená zákonným zástupcom, ale ak je to potrebné na obhajovanie jeho práv, správny orgán mu ustanoví opatrovníka. Správny orgán tiež **ustanoví opatrovníka osobe - účastníkovi konania, (1) ktorého pobyt nie je známy** a nemá ustanoveného zástupcu, (2) ktorému sa **nepodarila doručiť písomnosť na známu adresu v cudzine** a nemá ustanoveného zástupcu, (3) ktorý je **postihnutý dušev-**

nou alebo inou poruchou, pre ktorú nemôže konať a nemá zákonného zástupcu. Pokiaľ účastník konania má ustanoveného zástupcu, správne úkony sú vykonávané takouto osobou, ak to charakter veci dovoľuje, a zástupcom sú tiež doručované všetky písomnosti.

Zastúpenie osôb spôsobilých na právne úkony je upravené podstatne širšie. Môže sa totiž jednať o zastúpenie **zo zákona alebo na základe dohody o plnomocenstve**. Zo zákona vzniká zastúpenie predovšetkým právnickým osobám. Právnická osoba, nakoľko nemá vôľovú zložku a nemôže svoju vôľu prejavíť, koná prostredníctvom zákonom ustanoveného štatutárneho orgánu, ak tento orgán neudelil plnomocenstvo inej osobe. Ktoré osoby sú štatutárnym orgánom, ustanovuje zákon, napr. zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby neziskových organizácií v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o neziskových organizáciách“) alebo Obchodný zákonník. Podľa Obchodného zákonníka je **štatutárom (1) verejnej obchodnej spoločnosti** každý zo spoločníkov, ak spoločenská zmluva nestanovuje, že konajú spoločne, (2) **komanditnej spoločnosti** komplementári, (3) **spoločnosti s ručením obmedzením** jeden alebo viac konateľov, (4) **akciovej spoločnosti** predstavenstvo a (5) **družstva** predstavenstvo. Za neziskovú organizáciu podľa ust. § 23 zákona o neziskových organizáciách koná riaditeľ, a to vo všetkých záležitostiach neziskovej organizácie, ak nie sú zákonom, zakladacou listinou alebo štatútom vyhradené do pôsobnosti iných orgánov.

Fyzické a právnické osoby sa tiež môžu dať zastupovať inou fyzickou alebo právnickou osobou na základe **dohody o plnomocenstve**. Dohodou o plnomocenstve sa zakladá právny vzťah medzi zástupcom a zastúpeným. Možnosť dať sa zastúpiť je vylúčená v prípade, ak uvedená osoba musí určitý právny úkon vykonať sama, napr. výpoveď svedka, povinnosť umelca vytvoriť dielo a pod. Podmienkou uzavretia dohody o plno-

Zastúpenie osôb spôsobilých na právne úkony

Dohoda o plnomocenstve

mocenstve je **spôsobilosť zástupcu aj zastúpeného na právny úkon, ktorý sa má vykonať**. Zástupca ani zastúpený teda nemusia mať plnú spôsobilosť na právne úkony, obidvaja však musia mať spôsobilosť na konkrétny právny úkon, na ktorý sa dohoda o plnomocenstve uzaviera. Zástupca má povinnosť **konať osobne**. V prípade, ak to vyplýva z dohody o plnomocenstve, alebo tak predpokladá zákon, môže sa splnomocnenec dať zastúpiť ďalším zástupcom. Vtedy hovoríme o tzv. **substitučnom plnomocenstve**. Typický príklad využitia substitučného plnomocenstva upravuje Občiansky súdny poriadok v ust. § 25 a nasl. pri zastupovaní advokátom. Podľa uvedeného ustanovenia je advokát v občianskom súdnom konaní oprávnený dať sa zastupovať iným advokátom ako ďalším zástupcom prípadne advokátskym koncipientom, ktorého zamestnáva.

Plnomocenstvo Dohodu o plnomocenstve možno uzavrieť podľa Občianskeho zákonníka, Správneho poriadku, Obchodného zákonníka, Občianskeho súdneho poriadku a pod. Samotná dohoda o plnomocenstve ešte neosvedčuje existenciu zastúpenia, ale na tento účel zastúpená osoba vydáva plnomocenstvo. **Plnomocenstvo je jednostranný právny úkon** adresovaný tretím osobám, ktorým sa osvedčuje **existencia a rozsah oprávnenia zástupcu konať v mene a na účet zastúpeného**. K otázke akceptovania plnomocenstva uzavretého pre iný typ konania ako pre konanie, pre ktoré bolo plnomocenstvo pôvodne vydané, sa Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadril vo svojom **uznesení sp. zn. 8 Sžo 466/2009 (judikát 33/2010)**. V odôvodnení uznesenia Najvyšší súd Slovenskej republiky zastal názor, že splnomocnenie dohodnuté pre účel zastupovania pred správnym orgánom nemožno v konaní pred súdom akceptovať. Súdne konanie podľa tretej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku nepredstavuje totiž pokračovanie správneho konania alebo jeho ďalšiu časť, ale ide o samostatné návrhové súdne konanie, v rámci ktorého súd preskúmava zákonnosť postupu a rozhodnutia správneho orgánu. Na základe uvedeného judikátu možno použitím analógie dospieť k záveru, že **plnomocenstvo**, ktoré bolo udelené

účastníkovi **v rámci jedného konania**, napr. správneho konania, občianskeho súdneho konania a pod., **nemožno akceptovať ako plnomocenstvo pre iný typ konania**. Napríklad podľa zákona č. 38/1993 Zb. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky sa musí k návrhu na začatie konania pripojiť splnomocnenie na zastupovanie navrhovateľa advokátom alebo komerčným právnikom, pričom v splnomocnení sa musí **výslovne uviesť**, že sa udeľuje na zastupovanie pred Ústavným súdom.

V konaní o žalobách proti rozhodnutiam a postupom správnych orgánov podľa druhej hlavy piatej časti Občianskeho súdneho poriadku má žalobca **povinnosť byť zastúpený advokátom**, pokiaľ nemá právnické vzdelanie buď žalobca sám, alebo jeho zamestnanec, ktorý zaňho pred súdom koná. Uvedenú **povinnosť však žalobca nemá** v konaní vo veciach, **(1)** v ktorých je daná vecná príslušnosť okresného súdu, **(2)** zdravotného poistenia, **(3)** sociálneho zabezpečenia vrátane nemocenského poistenia, **(4)** dôchodkového zabezpečenia, **(5)** štátnych sociálnych dávok, **(6)** sociálnej pomoci, **(7)** poistenia v nezamestnanosti, **(8)** aktívnej politiky trhu práce a garančného fondu, **(9)** poskytovania zdravotnej starostlivosti, **(10)** priestupkov a **(11)** azylu a doplnkovej ochrany. V súdnom konaní má žalobca právo byť informovaný o **možnosti požiadať o ustanovenie právneho zástupcu z radov advokátov** za predpokladu splnenia zákonných podmienok vyplývajúcich z ustanovenia § 30 a § 138 Občianskeho súdneho poriadku, teda v prípade, ak je žalobca oslobodený od súdnych poplatkov. Najvyšší súd Slovenskej republiky vo svojom **uznesení sp. zn. 8 Sžo 146/2009 (judikát č. 12/2010)** rozhodol, že nedodržaním uvedenej poučovacej povinnosti súdu dochádza k odňatiu žalobcovej možnosti konať pred súdom.

Osobitným spôsobom zastúpenia je **prokúra**. **Prokúra** je zvláštnym druhom obchodného plnomocenstva upraveného v **ust. § 14 Obchodného zákonníka**. Prokúrou splnomocňuje podnikateľ prokuristu na všetky právne úkony, ku ktorým dochádza pri prevádzke podni-

Správne súdnictvo

Prokúra

ku, aj keď sa na ne inak vyžaduje osobitné plnomocenstvo. Prokúru možno **udelieť len fyzickej osobe** a jej udelenie je účinné od zápisu do obchodného registra. Obsah prokúry je veľmi široký, napriek tomu sa na ňu vzťahujú určité obmedzenia. Prokurista napríklad **nie je oprávnený scudzovať nehnuteľnosti a zaťažovať ich**, ibaže by bolo predmetné oprávnenie výslovne uvedené v udelení prokúry. Prokurista tiež **nie je oprávnený (1) udeliť ďalšiu prokúru, (2) vykonávať úkony nesúvisiace s prevádzkou podnikovej činnosti a (3) vykonávať úkony meniace existujúci podnik**, napr. podnik scudziť, prenajať, zmeniť jeho organizačnú formu a pod. Otázku oprávnenia prokuristu udeliť splnomocnenie inej osobe a otázku, aké právne úkony možno zahrnúť pod pojem prevádzka podniku, riešil Najvyšší súd Slovenskej republiky v **rozsudku sp. zn. M Obdo V 2/2002 (judikát č. 41/2006)**. V rámci dovolacieho konania na Najvyššom súde Slovenskej republiky generálny prokurátor Slovenskej republiky uviedol, že prokurista nebol oprávnený udeliť plnomocenstvo inej osobe, nakoľko podľa ustanovenia § 33a Občianskeho zákonníka, podľa ktorého splnomocnenec, za ktorého považuje aj prokuristu, je oprávnený udeliť plnomocenstvo inej osobe, iba ak je výslovne oprávnený podľa plnomocenstva udeliť plnomocenstvo inej osobe, alebo ak je splnomocnencom právnická osoba. Nakoľko uvedené podmienky neboli splnené, generálny prokurátor považoval splnomocnenie, ktoré udelil prokurista, za neoprávnené. Najvyšší súd Slovenskej republiky sa s uvedeným názorom nestotožnil a zastal názor, že prokúra je zvláštnym druhom obchodného plnomocenstva upraveným v Obchodnom zákonníku. Môže ju udeliť len podnikateľ, ktorý je zapísaný v obchodnom registri a môže ju udeliť výlučne fyzickej osobe. Nejedná sa teda o zastúpenie na základe plnomocenstva upraveného v ust. § 31 a nasl. Občianskeho zákonníka, a preto sa na ňu nevzťahuje ani ustanovenie § 33a Občianskeho zákonníka, na ktoré poukazuje generálny

prokurátor Slovenskej republiky v mimoriadnom dovolaní.

Na rozdiel od plnomocenstva udeleného podľa Občianskeho zákonníka **upravuje rozsah prokúry Obchodný zákonník**, pričom prokúra zahŕňa všetky právne úkony, ku ktorým dochádza pri prevádzke podniku, s výnimkou úkonov podľa ustanovenia § 14 ods. 2 Obchodného zákonníka. Zápisom do obchodného registra nastávajú účinky udelenia prokúry, preto **prokurista už nepotrebuje** na konanie v mene podnikateľského subjektu **žiadne ďalšie plnomocenstvo**. Zároveň sa Najvyšší súd Slovenskej republiky vyjadril, že pri posúdení, aké právne úkony možno zahrnúť pod pojem **prevádzka podniku**, je potrebné vychádzať z konkrétneho prípadu. Na základe vyjadrenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v uvedenom rozsudku možno konštatovať, že vymedzenie rozsahu právnych úkonov, ku ktorým dochádza pri prevádzke podniku, nie je explicitne upravené zákonom, ale závisí od posúdenia konkrétneho právneho úkonu a jeho súvislosti s prevádzkou podniku.

Uznesením sp. zn. Obdo V 27/2001 zo dňa 30. apríla 2002 Najvyšší súd Slovenskej republiky tiež riešil otázku **zastupovania podnikateľa v občianskom súdnom konaní prokuristom**. Súd v uvedenom prípade zastal názor, že prokurista je **oprávnený bez plnomocenstva zastupovať podnikateľa** v občianskom súdnom konaní, aj keď sa na zastupovanie inak vyžaduje plnomocenstvo podľa ustanovenia § 24 Občianskeho súdneho poriadku. Najvyšší súd Slovenskej republiky vychádzal z ust. § 14 ods. 1 Obchodného zákonníka, ktorý ustanovuje, že prokurista je splnomocnený na všetky právne úkony, aj keď sa na ne inak vyžaduje osobitné plnomocenstvo. Za takéto plnomocenstvo považoval Najvyšší súd Slovenskej republiky aj plnomocenstvo v zmysle ust. § 24 Občianskeho súdneho poriadku, ktoré v prípade zastupovania podnikateľa v občianskom súdnom konaní prokuristom nie je obligatórne.

OCHRANA OSOBNOSTI

Občianske právo poskytuje osobnosti človeka ochranu prostredníctvom ust. § 11 až 16 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“). Ochrana osobnosti upravená Občianskym zákonníkom je koncipovaná ako **všeobecná ochrana** vzťahujúca sa na celú oblasť občianskeho práva. Poskytuje ochranu imateriálnym (nehmotným) stránkam osobnosti človeka. Občianskoprávna ochrana osobnosti vychádza z druhého oddielu druhej hlavy Ústavy Slovenskej republiky, ktorá upravuje základné ľudské práva a slobody. **Subjektom osobnostných práv môže byť len fyzická osoba.**

Predmet ochrany osobnosti **Predmetom** ochrany osobnosti človeka je podľa ust. § 11 Občianskeho zákonníka najmä **život a zdravie, občianska česť a ľudská dôstojnosť, súkromie, meno a prejavy osobnej povahy**. Ochrana občianskej cti a ľudskej dôstojnosti je občianskoprávnou úpravou chránená v rôznych spoločenských vzťahoch. Právo na ochranu občianskej cti a ľudskej dôstojnosti zahŕňa okrem civilných spoločenských vzťahov aj právo na česť v odborných kruhoch, napr. vedeckých. Právo na ochranu súkromia zahŕňa široký rozsah života človeka - právo na ochranu intímneho života, citového života, priateľských vzťahov, rodinných vzťahov a pod. Právo na ochranu mena zahŕňa ochranu mena, priezviska osoby, ale aj pseudonymu. Právom na prejavy osobnej povahy rozumíme právo na ochranu pred neoprávneným zásahom do prejavov osobnosti človeka.

Občiansky zákonník v ust. § 12 ods. 1 upravuje aj právo na ochranu písomností osobnej povahy, podobizní, obrazových snímkov a obrazových a zvukových záznamov týkajúcich sa fyzickej osoby alebo jej prejavov osobnej povahy pred vyhotovením alebo použitím bez súhlasu tejto osoby. Uvedené právo je od práva na prejavy osobnej povahy odlišné v tom, že sa jedná o prejavy osobnosti, ktoré sú zachytené na hmotnom substráte, napr. na filme.

Prostriedkami súdnej ochrany osobnosti človeka sú **(1) návrh na upustenie** od neoprávneného zásahu (tzv. negatívna žaloba), **(2) návrh na odstránenie následkov** zásahov (tzv. reštitučná žaloba) a **(3) návrh na poskytnutie primeraného zadostučinenia** (tzv. satisfakčná žaloba). Uvedené prostriedky súdnej ochrany môžu byť uplatnené samostatne alebo kumulatívne. Ich kumulatívne uplatnenie pritom závisí od účelu, napr. ak neoprávnený zásah do osobnostných práv stále trvá a vzniklo oprávnenie na zadostučinenie, môže byť podaná negatívna žaloba so satisfakčnou žalobou.

Podmienkou poskytnutia ochrany osobnosti je **neoprávnený zásah** do jej osobnostných práv. Neoprávnený zásah musí byť **spôsobilý privodiť ujmu** osobnosti človeka. Za neoprávnený zásah nemožno považovať zásah **(1)** za existencie okolností vylučujúcich protiprávnosť, napr. výkon práva, nutná obrana, krajná núdza, plnenie povinnosti a pod., **(2)** za existencie tzv. zákonných licencií a **(3)** so súhlasom osoby, ak ide o právo, ktorým môže osoba disponovať, napr. súhlas na zverejnenie fotografie alebo osobných údajov v novinách alebo časopise nad rámec zákonnej licencie a pod.

Zákonná licencia predstavuje právom upravený súhlas, aby vymedzené subjekty použili prejavy osobnosti na ustanovené účely aj bez súhlasu subjektov, ktorým sa zasahuje do osobnostných práv. Zákonné licencie sú upravené v § 12 ods. 2 a 3 Občianskeho zákonníka. Medzi zákonné licencie patrí vyhotovenie a použitie písomností osobnej povahy, podobizne, obrazových snímkov, zvukových alebo obrazových a zvukových záznamov na úradné účely na základe zákona, napr. použitie osobných údajov Štatistickým úradom Slovenskej republiky, použitie fotografie osoby na občianskom preukaze alebo inom doklade a pod. Zákonnou licenciou je tiež vyhotovenie alebo použitie podobizne, obrazových snímkov a obrazových a zvukových záznamov

Prostriedky súdnej ochrany

Neoprávnený zásah

primeraným spôsobom na vedecké a umelecké účely a pre tlačové, filmové, rozhlasové a televízne spravodajstvo, takéto použitie však nesmie byť v rozpore s oprávnenými záujmami fyzickej osoby. Podľa [uznesenia](#) Najvyššieho súdu Slovenskej republiky [sp. zn. 5 Cdo 274/2007](#) zo dňa 10. decembra 2008 nie je neoprávneným zásahom ani vydanie zákonného rozhodnutia príslušným orgánom v súlade so zákonnými podmienkami, a to ani v prípade, ak sa po jeho vydaní preukáže, že nebolo vydané dôvodne.

Zodpovednosť za neoprávnený zásah

Občianskoprávna ochrana osobnosti je založená na [objektívnej zodpovednosti](#). Znamená to, že na vznik zodpovednosti [nie je potrebné zavinenie](#) toho, kto neoprávnený zásah do osobnostného práva vykonal. Podľa [nálezu](#) Ústavného súdu Slovenskej republiky [sp. zn. I. ÚS 155/07](#) zo dňa 3. decembra 2008 však môže byť v prípade neoprávneného zásahu do osobnostných práv [spoluzodpovedná aj iná osoba](#), ak poskytla médiám informáciu, ktorú následne médiá zverejnili. O spoluzodpovednosti však možno hovoriť len vtedy, ak (1) médiá túto informáciu zverejnia, (2) médiá sa o informácii dozvedeli oficiálnou cestou od tejto osoby a (3) ak informácia zasahuje do práv tretích osôb. Ak sa v médiu komentuje a dopĺňa, skresľuje alebo dáva do nevhodných súvislostí stanovisko alebo informácia, ktorá zaznela pri rozhovore, osoba, ktorá informáciu alebo stanovisko v rozhovore poskytla, nie je spoluzodpovedná.

Právo na súkromie

Podľa [uznesenia](#) Najvyššieho súdu Slovenskej republiky [sp. zn. 3 Cdo 137/2008](#) spočíva právo na súkromie v práve fyzickej osoby samostatne sa rozhodnúť podľa vlastného uváženia, či a v akom rozsahu majú byť skutočnosti z jej súkromného života [sprístupnené iným](#)

[alebo zverejnené](#). Porušením práva na ochranu súkromia pritom nie je len neoprávnené získavanie vedomostí a poznatkov o súkromí fyzickej osoby, ale aj neoprávnené rozširovanie týchto poznatkov a vedomostí. Dôsledkom neoprávneného zásahu do práva na súkromie môže byť zníženie dôstojnosti alebo vážnosti v spoločnosti v značnej miere, pritom však tento dôsledok nie je jediným právom požadovaným prejavom závažnosti ujmy spôsobenej fyzickej osobe. Z uvedeného dôvodu ani nevzniká osobe, ktorej bola spôsobená ujma, procesná povinnosť preukazovať, že neoprávnený zásah mal za následok zníženie jej vážnosti a dôstojnosti v spoločnosti. Najvyšší súd Slovenskej republiky v uvedenom uznesení tiež prejedlikoval, že [dôvody priznania nemajetkovej ujmy](#) uvedené v ust. § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka sú uvedené [len demonštratívne](#). Jedinou podmienkou priznania náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch je, že nemateriálne zadostučinenie sa nezdá postačujúce.

Osobnostné práva [nie sú predmetom dedenia](#). Podľa ust. § 15 Občianskeho zákonníka má po smrti fyzickej osoby právo na ochranu jej osobnosti manžel a deti uvedenej fyzickej osoby, a ak ich niet, jej rodičia. Osobnostné práva ako [práva imateriálnej povahy](#) sú tiež [nepremlčateľné](#). [Právo na nemajetkovú ujmu v peniazoch](#) podľa ust. § 13 ods. 2 Občianskeho zákonníka premlčateľné je. Najvyšší súd Slovenskej republiky v [rozsudku sp. zn. 2 Cdo 278/2007](#) prejedlikoval, že právo na náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, ako jeden z relatívne samostatných prostriedkov ochrany osobnosti fyzickej osoby, je právom majetkovej povahy, ktoré sa premlčuje. [Premlčacia doba](#) v uvedenom prípade je podľa ust. § 101 Občianskeho zákonníka [trojročná](#).

Dedenie a premlčanie

ULC ČARNOGURSKÝ LAW FIRM

Bratislava - Slovensko

Tvarožkova 5, P.O. Box 21
814 99 Bratislava, Slovensko
Tel.: +421-2-5720 1717
Fax: +421-2-5720 1777
Skype: ulcbratislava
E-mail: office@ulclegal.com

Brescia - Taliansko

Via Val Giudicarie 4
251 23 Brescia, Taliansko
Tel.: +39-030-221 932 33
Fax: +39-030-221 932 02
Skype: ulcbrescia
E-mail: brescia@ulclegal.com

Kyjev - Ukrajina

172 Gorkogo St., Suite 1316
031 50 Kyjev, Ukrajina
Tel.: +380-44-521 21 10
Fax: +380-44-529 17 32
Skype: ulckyiv
E-mail: kyiv@ulclegal.com

www.ulclegal.com

Informácie uvedené v bulletine ULC Čarnogurský PRO BONO nie sú poskytovaním právnych rád. Nemožno z neho odvodzovať žiadne práva a povinnosti. Materiál obsiahnutý v tomto dokumente je informatívnej povahy a aplikácia vyššie uvedených informácií bude vždy špecifická v závislosti od konkrétnych okolností prípadu. Z uvedených dôvodov pri konkrétnych právnych riešeníach preto vždy odporúčame konzultácie. I keď je bulletin ULC Čarnogurský PRO BONO zostavovaný s maximálnou starostlivosťou, advokátska kancelária ULC Čarnogurský nepreberá zodpovednosť za prípadné chyby či nepresnosti, ani za akékoľvek škody vzniknuté z aktivít konaných na základe informácií uvedených v tomto dokumente.

Obsah bulletinu ULC Čarnogurský PRO BONO nie je možné využívať pre účely zisku, ponúkať svojim klientom ako svoj vlastný alebo publikovať bez predchádzajúceho písomného súhlasu spoločnosti ULC Čarnogurský s.r.o. V prípade záujmu o ďalšie informácie alebo o poskytnutie individuálneho poradenstva či konzultácií nás neváhajte kontaktovať.

V prípade, že naďalej nechcete byť adresátom tejto služby, kontaktujte nás na e-mailovej adrese probono@ulclegal.com. Ďakujeme.

V prípade akýchkoľvek otázok kontaktujte, prosím, Mgr. Paulínu Ondrášikovou: ondrasikova@ulclegal.com alebo Mgr. Tomáša Škrinára: skrinar@ulclegal.com.

© ULC Čarnogurský, 2010